

PREGLEDNI RAD

Dalibor Franulović*
Siniša Tatalović**

Uloga policije u provedbi međunarodnih mirovnih operacija i misija – studija slučaja Istočni Timor

* Dalibor Franulović, univ.spec.iur. Visoka policijska škola u Zagrebu.
E-MAIL: dfranulovic@gmail.com

** Prof.dr.sc. Siniša Tatalović, Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.
E-MAIL: sinisa.tatalovic@fpzg.hr

SAŽETAK: U radu se obrađuje koncept mirovnih operacija koji se razvijao u okvirima Ujedinjenih naroda i do danas je najvidljivija aktivnost koja se poduzima s ciljem održavanja međunarodnog mira i sigurnosti. U novije vrijeme u provedbi kompleksnih mirovnih operacija sudjeluju razne međunarodne organizacije i institucionalni dionici, uključujući i civilnu policiju sastavljenu od policijskih službenika iz različitih zemalja. U radu se analiziraju organizacijski oblici i poslovi u kojima sudjeluju policijski službenici kao pripadnici međunarodnih mirovnih operacija. Na primjeru studije slučaja Istočnog Timora istražit će se kakvo je mjesto i ulogu imala policijska komponenta u provedbi sedam međunarodnih operacija različitih tipova i profila na teritoriju ove države u razdoblju od 1999. do 2012. godine.

KLJUČNE RIJEČI:
Mirovne operacije,
Ujedinjeni narodi,
policija, sigurnost,
Istočni Timor

Završetkom Hladnog rata bitno se mijenjaju dotadašnji odnosi u međunarodnoj zajednici. Nestaje blokovska podjela svijeta koja je do tada dominantno utjecala na sve međunarodne procese, kako na suradnju među državama, tako i na rješavanje međudržavnih i unutardržavnih sukoba. U takvim uvjetima i djelovanje Ujedinjenih naroda u postizanju svjetskog mira i sigurnosti bilo je ograničeno interesima stalnih članica Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda, prvenstveno SAD-a i SSSR-a. U novim post-hladnoratovskim uvjetima, unatoč očekivanjima da će se međunarodni problemi rješavati prvenstveno mirnim putem i uz pomoć Ujedinjenih naroda, uslijedile su brojne krize i sukobi u različitim dijelovima svijeta. Novi uvjeti, krize i sukobi tražili su i nove odgovore međunarodnih organizacija, ponajviše Ujedinjenih naroda koji su imali i najviše iskustva, te najveće kapacitete u njihovom rješavanju. U tome je posebno bio važan koncept mirovnih operacija (eng. *peace-keeping operations* – “operacije održavanja mira”), koji je nastao i razvijao se u okvirima Ujedinjenih naroda i do današnjih dana postao najvidljivija aktivnost koja se poduzima s ciljem promicanja i zaštite međunarodnog mira i sigurnosti, kao jedne od primarnih svrha ove međunarodne organizacije. Od početka primjene 1948. godine, organizacija i provođenje mirovnih operacija bila je gotovo više od četrdeset godina ekskluzivno pravo UN-a. Međutim, povećavanjem broja mirovnih operacija i kompleksnosti izazova koji su se pojavili u njihovoj provedbi, UN je počeo surađivati i koristiti kapacitete regionalnih međunarodnih organizacija, kao što su Europska unija, Organizacija za europsku sigurnost i suradnju, Afrička unija, NATO i druge.¹ U tom se procesu mijenja i konfiguracija operacija održavanja mira, sa klasičnog *peacekeepinga* koji je prevladavao za vrijeme Hladnog rata prema višedimenzionalnim mirovnim operacijama (*Multi-dimensional peacekeeping operations*).

U provedbi ovih kompleksnih operacija sudjeluju razne međunarodne organizacije kao i drugi institucionalni dionici, uključujući i civilnu policijsku komponentu koju čine policijski službenici iz različitih zemalja. Organizacija i unutarnji ustroj policije kao i njezin funkcionalni aspekt djelovanja u okviru svojih nacionalnih granica, interno je pitanje svake države. Intenziviranjem međunarodnih odnosa i njihovom institucionalizacijom, države se obvezuju na međusobnu suradnju po pitanju uzajamnog doprinosa osiguravanju kolektivne sigurnosti i mira u svijetu. Da bi suradnja u slučaju provedbe mirovne operacije bila uspješna, nužno je da svi sudionici, uključujući

1 O glavnim međunarodnim organizacijama uključenim u provedbu mirovnih operacija v. Bellamy i Williams, 2008: 301-321. Usp. i In Control: A Practical Guide for Civilian Experts Working in Crisis Management Missions; ENTRI Handbook. Berlin, Center for International Peace Operations (ZIF), 2013: 29- 69.

i policijske službenike, poštuju i primjenjuju međunarodne standarde postupanja, kao i mandat za provođenje konkretne mirovne operacije.

Cilj rada je dati odgovor na pitanja koliki je doprinos policijskih službenika u međunarodnim mirovnim operacijama ispunjavanju mandata i pomoći državi u kojoj su u mirovnoj operaciji. Na primjeru studije slučaja Istočnog Timora, gdje je u razdoblju od 1999. do 2012. provedeno sedam međunarodnih operacija različitog profila, istražiti će se kakvo je mjesto i ulogu u njihovoj provedbi imala policijska komponenta. Kod odabira studije slučaja, rukovodili smo se i činjenicom da su hrvatski policijski službenici svojim sudjelovanjem doprinijeli uspješnoj provedbi mirovnih operacija u ovoj otopnoj azijskoj državi.

U radu se polazi od pretpostavke da je širenje koncepta sigurnosti nakon Hladnog rata utjecalo i na promjenu organiziranja i provođenja mirovnih operacija Ujedinjenih naroda, što je podrazumijevalo, ne samo uspostavu, nego i izgradnju mira, zbog čega su u operacije u pravilu bile uključene i policijske snage o čijem djelovanju je u značajnoj mjeri ovisila izgradnja mira i uspješan završetak mirovnih operacija. Iako bi za provjeru ove pretpostavke trebalo analizirati više mirovnih operacija, u ovom radu će biti analizirana samo operacija Ujedinjenih naroda u Istočnom Timoru primjenom metode studije slučaja. Pouzdanost spoznaja ovom metodom osigurat će se utvrđivanjem širih pravilnosti u kojima se kreće slučaj, izborom slučaja kao uzorka, strogim definiranjem pojmova te pažljivim i stručnim provođenjem svih metodičkih postupaka i faza istraživanja. Važna pretpostavka za primjenu ove metode je sudjelovanje jednog od autora u istraživanoj mirovnoj misiji, zbog čega je primijenjena ne samo metoda analize dokumenata, nego i metoda promatranja.

Pravno-politički okvir provođenja međunarodnih mirovnih operacija

U temeljnom pravnom aktu za funkcioniranje svih aktivnosti UN-a, Povelji Ujedinjenih naroda (dalje u tekstu: Povelji) iz 1945. godine,² mirovne operacije nigdje se izrijekom ne navode.³ No, već 1948. godine UN pokreće mirovnu aktivnost u cilju sprječavanja daljnjih napetosti između Izraela i Palestine (UNTSO – *United Nations Truce Supervision Organization*), što će postati prva službena mirovna operacija.⁴ Tije-

2 Povelja UN-a sa Statutom Međunarodnog suda u izvorniku na engleskom jeziku i u prijevodu na hrvatski jezik objavljena je u NN – međunarodni ugovori 15/93.

3 Treba istaknuti da do danas u stručnoj literaturi ne postoji suglasje kako definirati mirovne operacije. O različitim načinima definiranja mirovnih operacija/misija v. Jakešević, 2012: 23-33, 59-64., Filipović, 2015. Bilandžić, 2008.

4 Pregled svih mirovnih operacija u organizacije UN-a v. <http://www.un.org/en/peacekeeping/resources/statistics/factsheet.shtml> (14.11.2016.).

kom Hladnog rata, odnosno do kraja 1980-tih godina, mirovne operacije imale su zadatke usmjerene na održavanje i nadgledanje prekida neprijateljstava između strana u sukobu ("klasični" *peacekeeping*), koji se razvijao na temelju principa postavljenih nakon pokretanja UNEF-a (*United Nations Emergency Force*) 1956. godine u Egiptu.⁵ Uslijed promjena na međunarodnoj sceni, tijekom devedesetih godina prošlog stoljeća pred UN se počinju postavljati sve složeniji zahtjevi koji se odnose na provedbu kompleksnih mirovnih sporazuma i uspostavu održivog stupnja javne sigurnosti na terenu neposredno nakon sukoba. Time se mijenja i konfiguracija operacija održavanja mira, sa klasičnog *peacekeepinga* prema višedimenzionalnim mirovnim operacijama (*Multi-dimensional peacekeeping operations*). U drugoj polovici 1990-tih pokreću se složene prijelazne međunarodne uprave (*Transitional Authority*) na teritoriju Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Kosova i Istočnog Timora.⁶ Osim navedenih tipova mirovnih operacija, UN-a je pokrenuo i niz specijalnih političkih misija (*Special Political Mission*).⁷

Promjena strukture mirovnih operacija zahtijevala je i prilagodbu mjera koje se mogu poduzimati u njihovoj provedbi. Tako su tokom vremena, osim *peacekeepinga* razvijene i druge mirovne aktivnosti kao što su: *Conflict-prevention measures* – mjere sprječavanja sukoba, *Peace-making* – uspostava mira, *Peace enforcement* – nametanje mira i *Peace-building* (*Post-conflict Peacebuilding and Preventing relapse to Conflict*) – skraćeno, izgradnja mira.⁸ Mjere koje se ubrajaju u sprječavanje sukoba usmjerene su ponajprije na diplomatske aktivnosti ili preventivno raspoređivanje mirovnih snaga, kako bi se strane odvratile od mogućeg sukoba. Uspostava mira obuhvaća diplomatske aktivnosti usmjerene na uspostavu pregovora ili mirovnog sporazuma između stranaka kada sukob već traje. Nametanje mira uključuje upotrebu sile i vojno-polijskih snaga u ostvarivanje mandata dobivenog od Vijeća sigurnosti. Izgradnja mira je proces koji uključuje različite aktivnosti s ciljem da se smanji opasnost od ponovnog konflikta i kako bi se društvo i institucije osposobili za samostalno funkcioniranje nakon završetka sukoba (Bellamy i Williams, 2008:15, usp. i Jakešević,

5 Filipović ističe posebnu važnost "svetog trojstva" u *peacekeepingu* u režiji UN-a. Radi se o osnovnim načelima provedbe mirovnih operacija: 1. Nazočnost *peacekeeping* operacije mora biti temeljena na pristanku svih strana u sporu, 2. Nepriistranost u sukobu, 3. Korištenje sile-oružja jedino u samoobrani (Filipović, 2015: 27). Za daljnji razvoj osnovnih načela i principa v. Greener, 2009., Langholtz, 2010.

6 O osnovnim karakteristikama prijelazne međunarodne teritorijalne uprave kao posebnog tipa mirovnih operacija v. Krakić, 2011., Stahn, 2008., Wilde, 2008., Caplan, 2002.

7 Za sažeti prikaz v. Introduction to United Nations Peacekeeping, Core Pre-Deployment Training Materials, (2009), UN DPKO, Unit 1 – Part 1, str. 31 – 40. Detaljno sa primjerima pojedinih mirovnih aktivnosti v. Bellamy i Williams, 2010: 153-278.

8 Prijevodi za navedene mjere s engleskog prema: Gačić, 2010: 307 i 1173.

2012: 64-67). Za navedene mjere karakteristično je da su granice među njima često nejasne i da je na terenu tijekom provedbe moguće njihovo preklapanje (v. šire Langholtz, 2010: 23-43, usp. Franulović i Tadić, 2016: 180).

U mnogim slučajevima, Vijeće sigurnosti UN-a kao nadležno tijelo za odlučivanje o pokretanju mirovne operacije, provođenje navedenih mjera prenosi na regionalne organizacije i agencije kao što su EU, NATO, Afrička unija i druge (Jakešević, 2012: 66). U slučaju angažiranja regionalnih organizacija, UN i dalje zadržava pravo određivanja mandata operacije donošenjem posebne Rezolucije, čime praktično delegira nadležnost za njeno provođenje. Na taj se način regionalne organizacije obvezuju primjenjivati principe i pravila postupanja propisana od strane UN-a, što omogućuje ostvarivanje visokog stupnja podudarnosti i standardizacije aktivnosti vezanih za provedbu mirovnih operacija bez obzira koja ih organizacija na terenu provodi.

Mjesto i uloga policije u provedbi mirovnih operacija

“Polijska funkcija i posebno međunarodna policijska suradnja bitna su pretpostavka učinkovitog suprotstavljanja novim izazovima ugrožavanja međunarodne i nacionalne sigurnosti. Po opsegu i učestalosti svoje djelatnosti, kao i zbog humane misije koju policija ima, međunarodni policijski odnosi zauzimaju izuzetno značajno mjesto u suvremenim međunarodnim odnosima promatranim u njihovoj ukupnosti. Stoga se može reći kako međunarodni policijski odnosi predstavljaju jedno od područja međunarodnih odnosa” (Jurašić, 2009: 9). Međunarodna policijska suradnja provodi se na bilateralnoj, ali i multilateralnoj razini u okviru različitih međunarodnih organizacija. Posebno je značajno djelovanje policijskih snaga u mirovnim operacijama Ujedinjenih naroda. Prve mirovne operacije u čijem su se sastavu nalazili i policijski službenici bile su ONU u Kongu (*United Nations Operation in the Congo*, 1960-1964), te UNFICYP (*United Nations Peacekeeping Force in Cyprus*) na Cipru 1964. godine.⁹ Kako bi se napravila razlika u odnosu na pripadnike vojne policije koji su također bili u sastavu mirovnih operacija, od 1964. godine se za policijske službenike uključene u provedbu mirovnih operacija počinje koristiti naziv CIVPOL (*Civilian Police*), civilna policija UN-a (Anderholt, 2012: 19). Završetkom Hladnog rata povećava se broj pokrenutih mirovnih operacija, čime se povećava i broj angažiranih policijskih službenika.¹⁰

9 UNFICYP je najstarija mirovna operacija u kojoj sudjeluju policijski službenici, a koja je još uvijek aktivna. <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unficyp/facts.shtml> (25.11.2016.)

10 Između 1989. i 1994., pokrenuto je 20 novih mirovnih operacija povećavajući ukupni broj angažiranog osoblja s 11 000 na 75 000. Usp. <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/surge.shtml> (25.10.2016.)

Do kraja 1994. godine predstavnici CIVPOL-a sudjelovali su u mirovnim operacijama u Angoli, Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Kambodži, El Salvadoru, Haitiju, Mozambiku, Makedoniji i drugdje, u ukupnom broju od 1.677 policijskih službenika.¹¹ Uloga pripadnika CIVPOL-a uglavnom se odnosila na poslove definirane skraćenicom "SMART", što bismo u prijevodu mogli označiti kao: podržavanje ljudskih prava, nadgledanje lokalne policije, savjetovanje i trening lokalne policije za izvršavanje zadataka u duhu najbolje prakse i poštivanja ljudskih prava te izvještavanje UN-a o incidentima.¹²

Prekretnicu u određivanju potreba za adekvatno obavljanje svih vrsta i razina poslova vezanih za mirovne operacije, označilo je izvješće "Report of the Panel on United Nations Peace Operations" Vijeću sigurnosti 13. studenog 2000. godine.¹³ Temeljem navedenog izvješća u narednom su razdoblju izvršene reforme u cilju organizacijskog osnaživanja struktura UN-a zaduženih za provedbu mirovnih operacija te standardizacije postupaka regrutacije i selekcije, obuke, upućivanja i postupanja policijskih službenika na području operacija. Također, prvi put su specificirani i razrađeni zadaci te odgovornosti pripadnika civilne policije, koji se odnose na sljedeće: savjetovanje i izvještavanje; reformiranje i restrukturiranje lokalnih policijskih službi; trening, mentoriranje, prenošenje policijskih vještina i povećavanje policijskih kapaciteta; ustrojavanje novih nacionalnih policijskih službi te obavljanje izvršnih policijskih poslova i ovlasti.¹⁴

Daljnja razrada svih aspekata pripreme i sudjelovanja policijskih službenika u mirovnim operacijama UN-a izvršena je donošenjem dokumenta "Guidelines for United Nations Police Officers on assignment with Peacekeeping operations" 2007. godine.¹⁵ Ovaj dokument (Smjernice) uvodi novi naziv za pripadnike policijske komponente – iz CIVPOL-a u UNPOL (*United Nations Police Officers*).¹⁶ Sljedeće 2008.

11 History of United Nations Police. <https://www.un.org/en/peacekeeping/sites/policy/history.shtml> (25.11.2016.). Za detaljni prikaz sudjelovanja policijskih službenika u mirovnim operacijama UN-a u razdoblju 1995. – 2014. v. Franulović i Tadić, 2016: 182.

12 V. "A Trainers Guide on Human Rights for CIVPOL Monitors"; Centre for Human Rights in cooperation with the Department of Peacekeeping Operations, 1995. v. i Bellamy i Williams, 2008: 378.

13 Ovo se izvješće u stručnoj literaturi naziva "Brahimijevo izvješće", prema voditelju radne skupine za izradu Izvješća Lakhadaru Brahimiju. O tome v. http://www.un.org/en/events/pastevents/brahimi_report.shtml (27.10.2016.).

14 Usp. Handbook on Multidimensional Peacekeeping Operations, (2003). New York, Department of Peacekeeping Operations, str. 83- 94.

15 Dostupno na: http://www.un.org/en/peacekeeping/sites/policy/documents/pkop_unpol_guidelines_062010.pdf (28.10.2016.)

16 "Guidelines for Formed police units on Assignment with Peace operations" DPKO/PD/2006/00015. http://www.un.org/en/peacekeeping/sites/policy/documents/formed_police_unit_guidelines_052010.pdf (27.10.2016.). Detaljno o uvjetima i postupku regrutiranja za Mirovne operacije UN-a v. <http://www>.

godine, UN objavljuje novi priručnik *United Nations Peacekeeping Operations, Principles and Guidelines*¹⁷ (poznato kao “*Capstone Doctrine*”), u kojem se objedinjuju i definiraju principi, karakteristike i osnovne nadležnosti svih segmenata organizacije uključenih u provedbu koncepta mirovnih operacija UN-a.¹⁸ U dosad provedenim mirovnim operacijama najširi raspon poslova i ovlasti policijske komponente prisutan je u višedimenzionalnim operacijama, kao i prijelaznim međunarodnim upravama: od promatračkih do prisilnih vojno-poli-cijskih mjera, od obavljanja sveobuhvatnih izvršnih ovlasti i poslova policije do uspostavljanja, uvođenja u operativnu funkciju i upravljanja državnim institucijama (primjerice novoformiranim policijskim jedinicama).¹⁹ Većinu navedenih poslova predstavnici CIVPOL-a/UNPOL-a obavljali su tijekom provođenja mirovnih operacija u Istočnom Timoru, što će biti prikazano u studiji slučaja.

Studija slučaja Istočni Timor

Demokratska Republika Timor-Leste, u hrvatskom prijevodu Istočni Timor,²⁰ država je u Jugoistočnoj Aziji ukupne površine 15,410 km², podijeljena na 13 okruga s oko 1.167 000 stanovnika (prema popisu stanovništva iz 2015.), koja je samostalnost stekla 2002. godine. Smještena 640 km sjeverozapadno od grada Darwina u Australiji, obuhvaća istočni dio otoka Timor, manje susjedne otoke Atauro i Jako, kao i područje posebne enklave Oecusse.²¹ Povijest ove zemlje obilježena je stoljetnom portugalskom kolonijalnom upravom. Prvi portugalski trgovci na otok Timor stigli su početkom 16. stoljeća. Kolonija Portugalski Timor proglašena je 1702. godine, a potom je 1769. godine osnovan

un.org/en/peacekeeping/sites/police/requirements.shtml (28.10.2016.). O statusu policijskih službenika uključenih u mirovne operacije v. Franulović i Tadić, 2016: 183-184.

17 United Nations Peacekeeping Operations, Principles and Guidelines, (2008). New York, Department of Peacekeeping Operations, Department of Field Support

18 U daljnjem razdoblju ovo postaje temeljni priručnik i vodič za obuku budućih pripadnika misija, kao i administrativnog osoblja u sjedištima organizacije. Posebno o treningu za sudjelovanje u mirovnim operacijama UN-a v. <http://research.un.org/en/peacekeeping-community/Training> (27.10.2016.). Usp. Cutillo, 2013.

19 Više o tome što UNPOL radi na terenu v. <http://www.un.org/en/peacekeeping/sites/police/work.shtml> (2.11.2016.).

20 Prema čl. 13. Ustava Istočnog Timora, u državi su u službenoj uporabi dva jezika: Tetum i Portugalski. Otuda i dva službena imena države Republika Demokratika Timor Lorosa'e i Republica Democratica de Timor-Leste, eng. The Democratic Republic of Timor-Leste, skraćeno East Timor. http://timor-leste.gov.tl/wp-content/uploads/2010/03/Constitution_RDTL_ENG.pdf (3.10.2016.). Usp. i Bakotić, 2012: 18.

21 <http://timor-leste.gov.tl/?p=547&lang=en> (3.10.2016.)

i glavni grad Dili (v. Fox, 2000: 6-10). Otok je 1916. godine podijeljen između Portugala i Nizozemske Istočne Indije, čime je uspostavljena međunarodna granica Istočnog Timora. Opća skupština UN-a rezolucijom 1542(XV) od 15. prosinca 1960. godine, Istočni Timor je definirala kao nesamoupravno područje (*Non Self-Governing Territory*), pri čemu su Portugalu određene administrativne ovlasti za upravljanje.²² Tijekom 1975. godine, kao dio šireg procesa portugalske dekolonijalizacije, u zemlji se održavaju demokratski izbori, uslijed kojih dolazi do oružanog sukoba i građanskog rata. Na jednostrano proglašenje neovisnosti 28. studenog 1975. godine Indonezija je odgovorila vojnom invazijom, okupacijom te aneksijom.²³ Okupacija je trajala naredne dvadeset i četiri godine i bila je obilježena nasiljem i brutalnošću prema domaćem stanovništvu, raseljavanjem i velikim ljudskim žrtvama.²⁴ Uslijed ekonomske krize i stalnih prosvjeda u provinciji, indonezijske vlasti su 1998. godine stanovnicima Istočnog Timora ponudile da se na referendumu izjasne žele li ostati autonomna provincija unutar Indonezije ili biti neovisna država.²⁵ Po objavi rezultata u zemlji su izbili nemiri, što je bio povod da međunarodna zajednica intervenira i da u daljnjem razdoblju, do kraja 2012. godine, provede sedam različitih mirovnih operacija i misija pri čemu su bitnu ulogu imali i predstavnici međunarodne policijske komponente.

Međunarodne mirovne operacije i misije od 1999. do 2006. godine

Međunarodna zajednica nije priznala indonezijsku okupaciju radi čega je Istočni Timor i dalje imao status Nesamoupravnog područja. Stoga je 5. svibnja 1999. godine između Indonezije, Portugala i UN-a postignut sporazumom kojim je predviđeno da organizaciju, provedbu i nadzor referendumu preuzme UN, na način da se organizira posebna međunarodna misija (Smith i Dee, 2003:42-43). Slijedom postignutog sporazuma, Rezolucijom 1246 od 11. lipnja 1999. uspostavljena je posebna politička misija UN-a **UNAMET** (*United Nations Assistance Mission in East Timor*), s mandatom da se registriraju sposobni glasa-

22 Usp. Rezoluciju 1542(XV), <http://www.un.org/documents/ga/res/15/ares15.htm> (3.10.2016.)

23 Invazija Istočnog Timora nazvana "Operasi Seroja" počela je 07. prosinca 1975. godine. O razlozima za nepodupiranje neovisnosti i Indonezijske invazije v. Schwarz, 1994: 207.

24 U statističkim izvještajima o žrtvama za razdoblje 1974-1999. navode se podaci o minimalno 102.800 smrtnih slučajeva, od čega oko 18.600 ubojstava i oko 84.200 smrti uslijed ranjavanja, bolesti i gladi. Usp. Silva i Ball, 2006. Dostupno na: <https://hrdag.org/content/timorleste/Benetech-Report-to-CAVR.pdf> (4.10.2016.).

25 O stanju u odnosima Indonezije i Istočnog Timora do sredine 1999. godine v. Pietsch, 2010: 13 – 17. Usp. i Taylor, 2004.

či, te pripremi i provede referendum. U misiji je sudjelovalo oko 1000 pripadnika, među kojima je bilo i 280 civilnih policijskih službenika u ulozi savjetnika i nadzornika indonezijskim kolegama pri provedbi referenduma.²⁶ Referendum je održan 30. kolovoza 1999. godine. Službeni rezultati, prema kojima je 78,5% glasova bilo za neovisnost,²⁷ bili su u potpunoj suprotnosti s očekivanjima Indonezije te povod za organiziranu kampanju nasilja i uništenja javne i privatne infrastrukture od strane pro-indonezijskih milicija, vojnika, kao i podupiratelja tadašnjeg indonezijskog režima. Shodno tome, nije bilo pokušaja niti namjere službenih tijela vlasti da se suprotstave ili spriječe nasilje, pri čemu su mnogi po objavi rezultata napustili zemlju.²⁸ U navedenim okolnostima, većina osoblja UNAMET-a bila je evakuirana u australski grad Darwin.

Kako bi se zaustavilo nasilje i ponovno uspostavili mir i sigurnost, Vijeće sigurnosti 15. rujna 1999. godine donosi Rezoluciju 1264 kojom odobrava upućivanje multinacionalnih vojnih snaga na Istočni Timor, **INTERFET** (*The International Force for East Timor*). Radilo se o mirovnoj operaciji uspostave mira (*peace enforcement*) u skladu s Poglavljem 7. Povelje Ujedinjenih naroda,²⁹ kojim se predviđa mogućnost primjene sile u slučaju da određena situacija predstavlja opasnost ili prijetnju miru i sigurnosti.³⁰ Međunarodne koalicijske snage pod vodstvom Australije sastavljene od vojnika iz dvadeset i dvije države, započele su razmještanje 20. listopada 1999. godine.³¹ Neposredno nakon početka operacije, zaustavljeno je daljnje nasilje te je uspostavljen održivi stupanj mira i sigurnosti u svim okruzima. Time je otvorena mogućnost da se organizira mirovna misija s ciljem preuzimanja odgovornosti za upravljanje državnim i javnim institucijama, što je i učinjeno pokretanjem nove misije **UNTAET** (*United Nations Transi-*

26 Usp. T. 2. Rezolucije 1246: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1246\(1999\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1246(1999)), (6.10.2016.)

27 Pojednosti i rezultate referenduma v. <http://www.un.org/press/en/1999/19990903.sc6721.html> (6.10.2016.)

28 Usp. <https://www.theguardian.com/world/1999/sep/05/indonesia.easttimor1> (6.10.2016.)

29 V. Gl. 7. (Djelovanje u slučaju prijetnje miru, narušenja mira i čina agresije) Povelje Ujedinjenih naroda. NN – međunarodni ugovori 15/93. Usp. Knoll, 2008: 48.

30 INTERFET “was conferred with a Chapter VII mandate and was tasked with restoring peace and security and assisting in the provision of humanitarian relief” – UN Security Council Resolution 1264, S/RES/1264, 1999, Article 2. [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1264\(1999\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1264(1999)) (6.10.2016.). Mogućnost raspoređivanje stranih vojnika na teritoriju Istočnog Timora bila je sadržana u Sporazumu od 5. svibnja kojim je Indonezija pristala da se izvrši prijenos ovlasti za održavanje javne sigurnosti sa Indonezije na UN u slučaju da se na referendumu odbije prijedlog o autonomiji, što se nakon objave rezultata i dogodilo.

31 O planiranju, pripremi, razmještanju, snazi u ljudstvu i tehnici međunarodnih intervencijskih snaga (INTERFET), vidi šire Stevens, 2007.

tional Administration in East Timor), temeljem Rezolucije 1272 od 25. listopada iste godine. Ova misija bila je višedimenzionalna te mnogo veća i kompleksnija od UNAMET-a, s bitno drugačijim i širim mandatom koji je imao osnovnu intenciju pripremili Istočni Timor za održivu neovisnost (Stahn, 2008: 332-347, Smith i Dee, 2003: 18-19). To je uključivalo mnoge specifične zadatke (v. Krakić, 2011: 1062), pri čemu je glavni preduvjet bio osiguravanje sigurnosti i poštivanja zakona i reda.³² Stoga je vojna komponenta INTERFET-a nastavila obavljati svoje poslove sigurnosnog karaktera do 14. veljače 2000. godine kada je vojno zapovijedanje preneseno na novoosnovane UN-ove jedinice UNTAET – PKF (*Peace-Keeping Force*).

Jedna od temeljnih komponenti nove mirovne operacije bila je i ona policijska, sastavljena od 1640 međunarodnih policajaca (CIVPOL). S obzirom na to da je dotadašnja indonezijska policija bila raspuštena, pripadnici CIVPOL-a dobili su mandat za provođenje izvršnih policijskih ovlasti, ali i formiranje nove nacionalne policijske organizacije. U tom cilju početni koraci bili su regrutacijski i selekcijski postupci,³³ nakon čega je 27. ožujka 2000. godine na nacionalnoj policijskoj akademiji pokrenuta tromjesečna obuka za 1700 novih policijskih kandidata. U isto vrijeme je 370 bivših indonezijskih policajaca bilo integrirano u nove policijske snage putem intenzivnog četverotjednog tečaja. Međutim, zbog malobrojnosti novoosnovanih policijskih snaga, kao i nedovoljne obučenosti za samostalni rad, izvršne policijske ovlasti i dalje su bile u nadležnosti CIVPOL-a.³⁴ Nacionalna policijska organizacija “*Policia Nacional de Timor-Leste*” (dalje u tekstu: PNTL) osnovana je u kolovozu 2001. godine.³⁵ Time je uspješno realiziran jedan od osnovnih ciljeva mandata policijske komponente. Prijelazna međunarodna uprava, odnosno mandat misije UNTAET završen je proglašenjem neovisnosti Istočnog Timora 20. svibnja 2002. godine. Međutim, slabi i nedovoljni institucionalni i kadrovski kapaciteti zahtijevali su daljnju prisutnost međunarodne zajednice i pomoć novoformiranim tijelima državne vlasti u njihovom daljnjem razvoju i osnaživanju.

Zbog toga se Rezolucijom 1410 od 17. svibnja 2002. godine osniva nova mirovna misija **UNMISSET** (*Mission of Support to East Timor*) s mandatom da se osigura i pruži pomoć glavnim administrativnim strukturama kritičnim za sposobnosti i političku stabilnost zemlje, da

32 Indonezijska prisutnost u Istočnom Timoru okončana je 1. studenog 1999. godine, kada sve izvršne i upravne ovlasti u državi preuzima UNTAET.

33 V. Guidelines on Selection Criteria for Timor Lorosa'e Police Recruits, Approved by Commissioner of CIVPOL, March 2001

34 O tome vidi šire: A Review of Peace Operations: A Case for Change: East Timor. Conflict, Security and Development Group, King's College, London, 10 March 2003.

35 Više o sustavu obuke, problemima u provedbi treninga, strukturi instruktora i regruta v. Mobekk, 2003: 7, Usp. i Wassel, 2014: 13.

se osigura javna sigurnost i održavanje mira te pomogne razvoj i uspostava PNTL-a.³⁶ Time se uloga UN-a u odnosu na UNTAET promijenila, te je izravno upravljanje teritorijem zamijenjeno pružanjem pomoći i savjetovanjem. U slučaju CIVPOL-a to se očitovalo u nastavku održavanja izvršnih policijskih ovlasti i obuke. Tako je uz pomoć međunarodnih policijskih trenera i instruktora do sredine 2003. godine gotovo 3000 policajaca završilo planirani program obuke i bilo osposobljeno za obavljanje redovnih policijskih funkcija (Armstrong *et al*, 2012: 5). Izvršne policijske ovlasti i samostalno obavljanje policijskih poslova pripadnici PNTL-a preuzeli su 20. svibnja 2004. godine, dok su preostali pripadnici CIVPOL-a ostali u svojstvu savjetnika i tehničkih eksperata. U misiji je u početku bilo raspoređeno 1250 pripadnika CIVPOL-a, da bi se u razdoblju koje je slijedilo taj broj smanjivao kako je prestajala potreba za njima, uslijed postupnog jačanja i povećanja broja pripadnika nacionalne policije te preuzimanja izvršnih ovlasti za obavljanje policijskih poslova.³⁷ Navedeno smanjivanje broja pripadnika CIVPOL-a može se dovesti u izravnu vezu s uspješnim izvršenjem mandata koji se odnosio na obuku nacionalne policije Istočnog Timora i pružanje pomoći u postupnom procesu preuzimanja svih policijskih poslova i ovlasti.

Misija je nakon 3 godine završena u svibnju 2005. godine³⁸ uz istovremeno osnivanje nove specijalne političke misije **UNOTIL** (*United Nations Office in Timor-leste*), temeljem Rezolucije 1599 od 28. travnja, s početkom primjene od 20. svibnja 2005. godine u trajanju od godine dana. Mandat misije odnosio se na potporu razvoju ključnih državnih institucija, uključujući nacionalnu policiju (PNTL), za što je odobreno angažiranje posebnih savjetnika, među kojima i šezdeset policijskih savjetnika za pitanja razvoja granične policije.³⁹ Međutim, početkom 2006. godine određene grupe profesionalnih vojnika, većinom sa zapada zemlje, pokreću štrajk tvrdeći da su diskriminirani u svojim pravima. Radi sudjelovanja u štrajku 591 vojna osoba otpuštena je iz službe, što je izazvalo krizu uslijed koje su se počele širiti naponosti i sukobi, uključujući i one između vojske i policije.⁴⁰ Kao odgovor na krizu, a slijedom zahtjeva Vlade Istočnog Timora upućenog Vijeću sigurnosti 24. svibnja 2006. godine, uslijedila je nova međunarodna

36 Usp. točku 2. Rezolucije 1410. [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1410\(2002\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1410(2002)), (20.10.2016.)

37 Usp. <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unmiset/background.html> (7.10.2016.)

38 UNMISSET je osnovan na razdoblje od godinu dana, da bi Rezolucijom 1480 bio produljen za još dvanaest, Rezolucijom 1543 za šest te 1573 za dodatnih šest mjeseci. Usp. navedene Rezolucije, <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unmiset/mandate.html> (7.10.2016.)

39 Usp. Rezoluciju 1599: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1599\(2005\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1599(2005)) (7.10.2016.)

40 O navedenoj krizi 2006. v. šire Ofstad, 2012: 3-21.

operacija u vidu raspoređivanja intervjenskih snaga *International Stabilization Force* (ISF). Temeljem prethodnog Sporazuma o angažiranju u intervenciji, vojno-policijske postrojbe upućene su iz Portugala, Australije, Novog Zelanda i Malezije. ISF se fokusirao na razdvajanje grupa u sukobu i na stabilizaciju stanja. Mandat UNOTIL-a radi nemira produljen je do 20. kolovoza 2006. godine.⁴¹ Kriza se odrazila na urušavanje svih elemenata držane i javne uprave, uključujući i postojeći policijsko-sigurnosni aparat, koji uslijed unutarnjih previranja nije uspijevao ispunjavati osnovne sigurnosne zahtjeve. U takvim uvjetima mali broj policijskih savjetnika UN-a nije mogao bitno doprinijeti razvoju granične policije. Rješenje je pronađeno u redefiniranju uloge UN-a u Istočnom Timoru i pokretanju nove, prema materijalnim i kadrovskim kapacitetima, kompleksne višedimenzionalne mirovne operacije.

Višedimenzionalna mirovna operacija UNMIT 2006 – 2012.

Rezolucijom Vijeća sigurnosti 1704 od 25. kolovoza 2006. godine uspostavljena je mirovna misija **UNMIT** (*The United Nations Integrated Mission in Timor-Leste*), koja je trajala šest godina. UNMIT je dobila vrlo široki mandat za djelovanje.⁴² Policijsku komponentu misije sačinjavalo je ukupno 1608 policijskih službenika, uključujući i četiri posebne formirane policijske jedinice (eng. *Formed Police Units*, dalje u tekstu: FPU), iz Bangladeša, Malezije, Pakistana i Portugala, koje su brojale ukupno 638 policijskih službenika.⁴³ Mandatom je predviđeno da predstavnici UNPOL-a imaju, između ostalog, izvršne ovlasti nad provedbom policijskih poslova i ovlasti, da pružaju pomoć pripadnicima PNTL-a u obavljanju redovnih poslova, trening unutar svih

41 V. Rezoluciju 1677.

42 Mandat UNMIT-a je, među ostalim, uključivao: potporu Vladi i drugim relevantnim državnim institucijama u njihovoj konsolidaciji, jačanja kulture demokratskog upravljanja i održavanja političkog dijaloga; pomoć u restrukturiranju cjelokupnog sektora sigurnosti, kao i koordinaciju svih sastavnih komponenti misije sa UN-ovim agencijama i drugim relevantnim partnerima u cilju maksimalnog angažmana u izgradnji institucionalnih kapaciteta nakon sukoba koji su zahvatili zemlju, te sudjelovanje u pripremi i provedbi predsjedničkih i parlamentarnih izbora. Usp. Rezoluciju 1704. Vidjeti i:

<http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unmit/mandate.shtml> (11.10.2016.)

43 FPU jedinice sastavljene su od 120-140 policijskih službenika, sa vlastitim zapovjednim kadrom te vojno-policijskim ustrojem na vodove i desetine. Tri su osnovne funkcije FPU na području mirovne operacije. Primarno služe kao jedinice za uspostavu i održavanje javnog reda, zatim pružanje zaštite za osoblje i imovinu UN-a na području mirovne operacije, i treće, pružanje pomoći ostalim dijelovima policijske komponente u slučaju potrebe angažiranja na poslovima koji iziskuju visok rizik u postupanju. V. šire: *Formed Police Units in United Nations Peacekeeping Operations*, United Nations Department of Peacekeeping Operations, Department of Field Support, Ref. 2009.32, March 2013. usp. i Hansen 2011: 2.

sastavnica policijskog sustava, pomoć pri institucionalnoj organizaciji te osiguranju i provedbi narednih izbora.⁴⁴ Između predstavnika UN-a i Istočnog Timora 1. prosinca 2006. godine potpisan je posebni sporazum kojim su precizirani termini, ovlasti i postupanje pripadnika UNPOL-a i PNTL-a. Ovaj sporazum je tijekom trajanja mandata UNMIT-a bio temeljni dokument o njihovim međusobnim pravima i obvezama.⁴⁵

Raspoređivanjem pripadnika međunarodnih vojnih snaga (ISF) i nešto kasnije mirovne misije, ukupna sigurnosna situacija u zemlji se poboljšala. Predsjednički i parlamentarni izbori u lipnju 2007. godine provedeni su u relativno mirnoj atmosferi. Međutim, nakon proglašavanja izbornih pobjednika, zatumljena neprijateljstva ponovno su izašla na površinu. Tako je 11. veljače 2008. godine u organizaciji odbjeglih pripadnika vojnih jedinica, na čelu s bivšim zapovjednikom vojne policije, izvršen (neuspjeli) atentat na predsjednika i premijera Istočnog Timora s ciljem destabilizacije zemlje. Nakon ovog događaja Vijeće sigurnosti usvojilo je Rezoluciju 1802 od 25. veljače 2008. godine kojom je produljen mandat misije te su dodatno proširene mogućnosti reforme pravnog sustava, kao i ulaganje napora u daljnjem treningu, institucionalnom razvoju i jačanju PNTL-a.⁴⁶ Naredne godine mandat misije je ponovno produljen za godinu dana.⁴⁷ Isto se ponovilo početkom 2010. te 2011. godine kada je Rezolucijom 1969 od 24. veljače, između ostalog, naglašena potreba nastavka procesa treninga i pripreme pripadnika nacionalne policije kako bi se osposobili za potpuno preuzimanje odgovornosti za samostalan obavljanje policijskih poslova.⁴⁸ Prijenos ovlasti za obavljanje primarnih policijskih odgovornosti sa UNPOL-a na PNTL izvršen je 27. ožujka 2011. godine, što je ujedno označilo otvaranje faze rekonstitucije postojećeg sustava, te preusmjeravanje fokusa UNPOL-a s obavljanja izvršnih policijskih zadataka na trening.⁴⁹

44 Ibid. t. 4. (c).

45 "Arrangement on the restoration and maintenance of Public Security in Timor-Leste and Assistance to the Reform, Restructuring and Rebuilding of PNTL and the Ministry of Interior" <http://mj.gov.tl/jornal/lawsTL/Other-Docs/policing%20arrangement7.pdf> (12.10.2016.)

46 Usp. t.10. Rezolucije1802, dostupno na: <http://repository.un.org/handle/11176/10675> (12.10.2016.).

47 Rezolucija 1867 od 26. veljače 2009. http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1867 (2009)

48 Osnovne smjernice odnosile su se na poticanje veće uključenosti UNPOL-a u mentoriranju, treningu i povećavanju institucionalnog kapaciteta nacionalne policije. Usp. t. 6. i 7. Rezolucije 1912 [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1912\(2010\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1912(2010)). Usp. i t. 7.-9. Rezolucije 1969 [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1969\(2011\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1969(2011)). (12.10.2016.).

49 Pojednostiti u vezi prijenosa ovlasti za obavljanje izvršnih policijskih ovlasti s UNPOL-a na PNTL, kao i proces reforme cjelokupnog sektora sigurnosti s matricom aktivnosti u tranzicijskom razdoblju sadržan je u "Joint transition plan – Preparing a new partnership in a peaceful and stable Timor-Leste" od 19.10.2011. Dostupno na:

Rezolucijom 2037 od 23. veljače 2012. godine prvi put je najavljena mogućnost okončanja misije UNMIT do kraja godine, pod uvjetom da se izborni proces uspješno završi uz neposredno sudjelovanje i pomoć međunarodne zajednice, kao i priprema za samostalno preuzimanje svih izvrših ovlasti za upravljanje zemljom.⁵⁰ Nakon uspješno provedenih izbora (dva kruga predsjedničkih izbora održana su 17. ožujka i 16. travnja, dok su parlamentarni izbori održani 7. lipnja 2012.) počela je posljednja faza misije koja je uključivala potpuni prijenos ovlasti i poslova na državne institucije Istočnog Timora, kao i povlačenje svih pripadnika UNPOL-a. Temeljem Izvješća UN-a S/2012/765 od 15. listopada 2012. o provedenim aktivnostima za razdoblje 7. siječnja – 20. rujna 2012. godine konstatiran je planirani napredak u pripremi PNTL-a za samostalno operativno djelovanje.⁵¹ Slijedom navedenog izvješća, 31. listopada 2012. godine, predstavnici UN-a prenijeli su na Vladu Istočnog Timora, a time i na PNTL-a, odgovornost za provedbu kompletnih sigurnosnih poslova.⁵² Istovremeno je pokrenut proces povlačenja pripadnika UNPOL-a i drugog osoblja. Krajem godine, točnije 31. prosinca 2012. godine ova mirovna operacija je zatvorena. U provedbi UNMIT-a sudjelovalo je 5119 policijskih službenika iz 43 države.⁵³ Pripadnici UNPOL-a su u značajnoj mjeri pridonijeli izgradnji svih kapaciteta PNTL-a, primjerice formiranju i osposobljavanju menadžmenta, provedbi operacija, treninga, ali i na drugim područjima. Potvrda da su postavljeni ciljevi uspješno ispunjeni može biti i činjenica da pet godina nakon povlačenja UNPOL-a, Istočni Timor i njegova nacionalna policija koja je ustrojena i obučena uz pomoć međunarodnih policajaca, suvereno i samostalno ispunjava sve sigurnosne zahtjeve koji se očekuju od jedne suvremene policijske organizacije.⁵⁴

<http://unmit.unmissions.org/LinkClick.aspx?fileticket=Tglqm-d9kFo%3D&tabid=12032&language=en-US> (12.10.2016.).

50 Usp. Rezoluciju 2037, http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2037 (2012)

51 Izvješće UN-a S/2012/765 o provedenim aktivnostima za razdoblje 7. siječnja – 20. rujna 2012., t.24.-31.

http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2012/765 (12.10.2016.). U sigurnosnom smislu, posebni se značaj pridavao osiguravanju provedbe izbora što je bio svojevrsan test za PNTL u pogledu sposobnosti samostalnog obavljanja operativnih policijskih poslova. O tome v. UN Police magazine, Special Timor-Leste edition: Duty Completed, UNDPKO, 19th edition, January 2013, str.13.

52 Šire o ovom događaju v. <https://missaodepaz.com/category/paises-e-missoes-de-paz/timor-leste/> (11.10.2016.)

53 Iz Australije, Bangladeša, Brazila, Kanade, Kine, Hrvatske, Egipta, Salvadora, Fidžija, Gambije, Indije, Jamajke, Japana, Jordana, Kirgistana, Malezije, Namibije, Nepala, Novog Zelanda, Nigerije, Pakistana, Papue, Filipina, Portugala, Južne Koreje, Rumunjske, Rusije, Samoe, Senegala, Singapura, Španjolske, Šri Lanke, Švedske, Tajlanda, Turske, Ugande, Ukrajine, SAD, Urugvaja, Vanuatua, Jemena, Zambije i Zimbabvea. Izvor: http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unmit/documents/unmit_fact_sheet_11dec2012_2.pdf (12.10.2016.)

54 V. <https://www.pntl.tl/> (20.03.2018.)

Od 21. 01. 2005. do 24. 11. 2012. godine u mirovnim operacijama u Istočnom Timoru sudjelovalo je 19 policijskih službenika iz Republike Hrvatske. Za vrijeme mandata (od 6 do 18 mjeseci), policijski službenici mogli su mijenjati pozicije ovisno o osobnim afinitetima te slobodnim mjestima, radi čega je većina obavljala nekoliko različitih poslova. U te poslove ubrajale su se funkcije, kao što su: savjetnik za ustroj i organizaciju policije, voditelj tima za istrage, voditelj tima-savjetnik za mentoriranje, koordinaciju i potporu, voditelj ustrojstvene jedinice (policijske ispostave, postaje), trener-instruktor na nacionalnoj policijskoj akademiji, savjetnik, instruktor i nadzornik u Interventnoj policiji te za FPU jedinice, policijski službenik za temeljnu i prometnu policiju, za poslove neposredne zaštite osoba i dr.⁵⁵ Hrvatski policajci su stručno i profesionalno izvršili sve zadatke za koje su bili zaduženi. Time su u okvirima svojih mogućnosti i ovlasti doprinijeli uspješnom izvršavanju mandata mirovne operacije UNMIT, kao i osposobljavanju nacionalne policije Istočnog Timora za samostalno obavljanje svih obveza koje policija ima u samostalnoj i suverenoj državi. O tome svjedoči i citat objave na internetskim stranicama MUP-a od 30. kolovoza 2012. godine: *“Ove su medalje još jedan dokaz da hrvatski policajci, daleko od domovine i razdvojeni od svojih obitelji, u tropskim uvjetima i suočeni s velikim kulturološkim razlikama, svakodnevnim radom, zalaganjem i primjerenim ponašanjem ostvaruju vrhunske radne rezultate i na najbolji način prezentiraju Republiku Hrvatsku”*.⁵⁶

Zaključak

Završetak Hladnog rata i promjene u globalnoj zajednici dovele su do povećanja broja sukoba među državama, ali i unutar pojedinih država. To je utjecalo i na promjene u djelovanju međunarodnih organizacija, posebno Ujedinjenih naroda, u očuvanju svjetskog mira i sigurnosti. Posebno je postala važna prevencija sukoba, njihovo zaustavljanje i saniranje posljedica. U tim procesima sve važniju ulogu su dobivale i policijske snage. Sudjelovanje policijskih službenika u nekoj mirovnoj operaciji određuje se posebnom Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a. Mandat mirovne operacije definira kakva će biti njihova uloga, zadaci, poslovi i ovlasti. Od prvih mirovnih aktivnosti početkom šezdesetih godina prošlog stoljeća do danas, policijski službenici su obnašali veliki raspon poslova: od nenaoružanih promatrača do upravljanja policijskim organizacijama u njihovom nastajanju i razvoju. U radu ana-

55 Navedeni pregled je napisan prema osobnim saznanjima autora rada, kao i podataka sa internetske stranice ministarstva: <http://www.policija.hr/main.aspx?id=18377> (15.4.2016.). Za cjeloviti prikaz sudjelovanja pripadnika hrvatske policije u mirovnim operacijama v. Franulović i Tadić, 2016: 185-187.

56 <http://stari.mup.hr/main.aspx?id=135259> (20.3.2018.)

lizirana studija slučaja Istočnog Timora na jasan način pokazuje kako je međunarodna zajednica putem provedbe sedam različitih mirovnih operacija u razdoblju od 1999. do 2012. godine bila uključena u procese osamostaljivanja nove države te njihove policijske organizacije. Prva mirovna operacija, UNAMET, imala je mandat organiziranja i provedbe referenduma 1999. godine, a angažirani pripadnici CIVPOL-a bili su u ulozi savjetnika i nadzornika indonezijskim kolegama. Međutim, uslijed izbijanja sukoba daljnje aktivnosti su obustavljene te je nakon intervencije međunarodnih snaga INTERFET pod vodstvom Australije, uspostavljena prijelazna međunarodna uprava UNTAET. U toj mirovnoj misiji CIVPOL je imao mandat za provođenje izvršnih policijskih ovlasti te formiranje nove nacionalne policijske organizacije, što je uspješno i ostvareno ustrojavanjem PNTL-a. Ovi zadaci su se nastavili i nakon proglašenja samostalnosti i uspostave nove mirovne misije UNMISSET. Provedbom treninga od strane pripadnika UNPOL-a te posljedično povećanjem kapaciteta PNTL-a za samostalno obavljanje policijskih poslova, postupno se smanjivalo sudjelovanje i broj pripadnika CIVPOL-a u misiji. Osnivanjem političke misije UNOTIL 2005. godine u zemlji je ostalo svega 60 međunarodnih policijskih savjetnika. Međutim, već iduće godine dolazi do nemira i sukoba između vojske i policije koji nisu mogli biti sanirani korištenjem nacionalnih sigurnosnih službi. Stoga je radi uspostave reda i sigurnosti, a nakon poziva nacionalnih tijela vlasti, međunarodna zajednica ponovno intervenirala raspoređivanjem interventnih snaga ISF, a potom i osnivanjem te uvođenjem u operativni rad nove višedimenzionalne mirovne operacije UNMIT, u čijem se sastavu nalazilo više od 1600 pripadnika UNPOL-a, uključujući i četiri FPU jedinice. U narednih nekoliko godina, pripadnici policijske komponente provodili su izvršne ovlasti u obavljanju policijskih poslova, te su treningom, mentoriranjem i nadzorom pomagali u uspostavi nove samoodržive nacionalne policijske organizacije. Prenošenjem ovlasti za samostalno obavljanje svih poslova na nacionalnu policiju PNTL 2011. godine, a nakon toga i programom povlačenja pripadnika UNPOL-a, krajem 2012. godine uspješno završeno je sudjelovanje međunarodne zajednice, a time i policijskih službenika iz raznih zemalja svijeta u mirovnim operacijama i misijama u Istočnom Timoru.

Dalibor Franulović*
Siniša Tatalović**

The Role of Police in Implementation of International Peacekeeping Operations and Missions – Case Study of East Timor

63

SUMMARY: This paper analyses the concept of peacekeeping operations which was developed within the United Nations and which has been the most visible activity implemented in order to maintain international peace and security. More recently, the implementation of multidimensional peacekeeping operations includes the cooperation of various international organizations and institutional actors, including the civilian police composed of police officers from different countries. The paper analyses the organizational forms and activities carried out by police officers who are members of international peacekeeping operations. Based on the case study example of East Timor, the analysis will include the position and roles that the police component had in the implementation of seven different types and profiles of international peacekeeping operations on the territory of this country in the period from 1999 to 2012.

KEY WORDS: Peacekeeping operations, United Nations, police, security, East Timor

* Dalibor Franulović, Univ. spec. iur., Ministry of Interior - Police Academy.
E-MAIL: dfranulovic@gmail.com.

** Siniša Tatalović, PhD, Faculty of Political Science, University of Zagreb.
E-MAIL: sinisa.tatalovic@fpzg.hr

Literatura

- A Review of Peace Operations: A Case for Change East Timor. 2003. London: Conflict, Security and Development Group, King's College. Dostupno na: <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/94BoFD1A8877A55FC1256Do80046EF36-kings-peace-03.pdf> (05.10.2016.)
- A Trainers Guide on Human Right for CIVPOL Monitors. 1995. New York: Centre for Human Rights in cooperation with the Department of Peacekeeping Operations.
- Anderholt, Charlotte. 2012. Female Participation in Formed Police Units. Carlisle: Peacekeeping & Stability Operations Institute, U.S. Army War College. Dostupno na: http://pksoi.armywarcollege.edu/default/assets/File/Formed_Police_Units.pdf (05.10.2016.)
- Armstrong, Nicholas J., Chura-Beaver, Jacqueline and Isaac Kfir. 2012. Security Sector Reform in Timor-Leste: Missed Opportunities and Hard Lessons in Empowering the Host-Nation. Carlisle: Peacekeeping & Stability Operations Institute, U.S. Army War College.
- Bakotić, Božidar. 2012. Službena skraćena i puna imena država na hrvatskom i engleskom jeziku. Zagreb: Diplomatska akademija, Ministarstvo vanjskih i europskih poslova.
- Bellamy, Alex J. and Paul D. Williams. 2010. Understanding Peacekeeping. Cambridge: Polity Press.
- Bilandžić, Mirko. 2008. Hrvatska vojska u međunarodnim odnosima. *Polemos* (11), 22: 11-27.
- Caplan, Richard. 2002. A New Trusteeship?: The International Administration of War-torn Territories. London and New York: Routledge.
- Cuttillo, Alberto. 2013. Deploying the Best: Enhancing Training for United Nations Peacekeepers, New York: International Peace Institute. Dostupno na: https://www.ipinst.org/wp-content/uploads/publications/the_3.pdf (07.10.2016.)
- Filipović, Vladimir. 2015. Ispod plavih šljemova: Motivi država za sudjelovanjem u misiji UNPROFOR 1992. – 1995. Zagreb: Plejada,
- Franulović, Dalibor i Jure Tadić. 2016. Policijska komponenta u mirovnim operacijama Ujedinjenih naroda. *Policija i sigurnost* (25), 2: 178-190.
- Formed Police Units in United Nations Peacekeeping Operations. 2013. New York: United Nations Department of Peacekeeping Operations, Department of Field Support. Dostupno na: http://www.un.org/en/peacekeeping/sites/police/documents/FPU_Policy-rev_2016.pdf (07.10.2016.)
- Fox, James J. 2000. Tracing the path, recounting the past: historical perspective on Timor, u: Fox, James J. and Dionisio Babo Soares (ed.): *Out of Ashes: Destruction and Reconstruction of East Timor*. Adelaide: The Australian National University.
- Gačić, Milica. 2010. Rječnik prava i međunarodnih i poslovnih odnosa. Zagreb: Školska knjiga.
- Greener, B.K. 2009. UNPOL: UN police as peacekeepers. *Policing and Society* (19), 2: 106-118.
- Guidelines on Selection Criteria for Timor Lorosa'e Police Recruits. 2001. Commissioner of CIVPOL. Handbook on Multidimensional Peacekeeping Operations. 2003. New York: Department of

- Peacekeeping Operations.
In Control: A Practical Guide for Civilian Experts Working in Crisis Management Missions. 2013. Berlin: Center for International Peace Operations (ZIF).
- Jakešević, Ružica. 2012. Hrvatska i mirovne misije Ujedinjenih nacija. Zagreb: Politička kultura i Centar za međunarodne i sigurnosne studije Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.
- Jurašić, Robert. 2009. Policija u međunarodnim odnosima. Zagreb: Politička kultura.
- Langholtz, Harvey J. 2010. Principles and Guidelines for UN Peacekeeping Operations. Williamsburg: Peace Operations Training Institute.
- Knoll, Bernhard. 2008. The Legal Status of Territories Subject to Administration by International Organisations. Cambridge: Cambridge University Press.
- Krakić, Josip. 2011. Međunarodna teritorijalna uprava. Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu (61), 3: 1037-1078.
- Mobekk, Eirin. 2003. Law-Enforcement: Creating and Maintaining a Police Service in a Post-Conflict Society – Problems and Pitfalls. Geneva: Centre for the Democratic Control of Armed Forces.
- Ofstad, Olav. 2012. Reconciliation and Conflict resolution in East Timor. Oxford: Oxford Institute for Ethics, Law and Armed Conflict.
- Pietsch, Sam. 2010. Australian Imperialism and East Timor. Marxist Interventions (2): 13-17.
- Povelja Ujedinjenih naroda. Zagreb: Narodne novine – međunarodni ugovori 15/93.
- Silva, Romesh and Ball, Patrick. 2006 The Profile of Human Rights Violations in Timor-Leste, 1974-1999 – A Report by the Benetech Human Rights Data Analysis Group to the Commission on Reception, Truth and Reconciliation of Timor-Leste. Palo Alto: Benetech Human Rights Dana Analysis Group.
- Smith, Michael G. and Moreen Dee. 2003. Peacekeeping in East Timor – The Path to Independence. London: Lynne Rienner Publishers.
- Stahn, Carsten. 2008. The Law and Practice of International Territorial Administration, Versailles to Iraq and Beyond. Cambridge: Cambridge University Press.
- Stevens, David. 2007. Strength Through Diversity: The Combined Naval Role in Operation Stabilise, Canberra: Australian Capital Territory: Sea Power Centre.
- Schwarz, Adam. 1994. A Nation in Waiting: Indonesia in the 1990s. Boulder: Westview Press.
- Taylor, Gelman. 2004. Indonesia: peoples and histories. New Haven: Yale University press.
- UN Peacekeeping PTD Standards – Specialized Training Material for Police. 2009. New York: United Nations Department of Peacekeeping Operations.
- United Nations Police Handbook. 2005. New York: Department of Peacekeeping Operations.
- United Nations Peacekeeping Operations, Principles and Guidelines. 2008. New York: Department of Peacekeeping Operations, Department of Field Support.
- UN Police magazine. 2013. Special Timor-Leste edition: Duty Completed. New York: UNDPKO
- Wassel, Todd. 2014. Timor-Leste:

Links between Peacebuilding,
Conflict Prevention and Durable
Solutions to Displacement.
Washington D.C.: Brooking
Institution

Wilde, Ralph. 2008. International
Territorial Administration – How
Trusteeship and the Civilizing
Mission Never Went Away.
Oxford: Oxford University Press.

66

Forum za
sigurnosne studije
GOD. 2, BR. 2

Internetski izvori

http://timor-leste.gov.tl/wp-content/uploads/2010/03/Constitution_RDTL_ENG.pdf

<https://www.theguardian.com/world/1999/sep/05/indonesia.easttimor1>

<https://missaodepaz.com/category/paises-e-missoes-de-paz/timor-leste>

<http://www.policija.hr/main.aspx>

<https://www.pntl.tl>

<http://www.un.org/en/>